

УДК 342.9:004.8(477)

[https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-5\(5\)-523-533](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-5(5)-523-533)

Нинюк Інна Іванівна кандидат наук з державного управління, доцент кафедри політології та публічного управління, Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, <https://orcid.org/0000-0001-6544-2393>

ВИКЛИКИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ УКРАЇНИ

Анотація. Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ) та їх інтегрування в державне управління створює нові можливості для підвищення ефективності надання державних послуг і прийняття рішень. Водночас це ставить перед правовою системою України низку викликів, пов'язаних із забезпеченням прозорості, підзвітності, безпеки та захисту прав громадян. Відсутність комплексного законодавства, що регулює використання ШІ у сфері державного управління, породжує ризики неврегульованості, що може призвести до правових прогалин і зловживань. На цьому тлі дослідження питань правового регулювання ШІ є важливим кроком на шляху до створення сучасної та ефективної правової системи для підтримки технологічних інновацій у державних структурах.

Метою статті є виявлення ключових правових викликів, які супроводжують використання ШІ в державному управлінні України, а також розроблення рекомендацій для вдосконалення законодавчої бази з урахуванням міжнародного досвіду та специфіки українського правового середовища.

Для досягнення поставленої мети використано низку методів, зокрема порівняльний аналіз, який дозволив зіставити підходи до правового регулювання ШІ в різних країнах, а також системний підхід, що сприяв розгляду проблеми в комплексі. Також застосовано методи узагальнення та прогнозування для формування рекомендацій щодо адаптації міжнародних стандартів до умов України.

Для більш конкретного і практично спрямованого застосування результатів дослідження запропоновано низку рекомендацій для вдосконалення законодавчої бази України у сфері регулювання штучного інтелекту (ШІ). По-перше, на основі аналізу міжнародного досвіду в законодавчих практиках у таких країнах, як ЄС, США та Канада, планується адаптувати до українських умов підходи, що стосуються захисту даних, етики, підзвітності, а також прозорості державного управління з використанням ШІ. Зокрема, рекомендації зосереджуватимуться на розробленні нормативних вимог щодо етичного використання ШІ, захисту персональних даних громадян та забезпечення належної підзвітності державних органів, які впроваджують інтелектуальні системи.

Серед запропонованих практичних кроків передбачається створення чітких стандартів та інструкцій для державних установ щодо відповідального використання ШІ, розроблення механізмів контролю за етичністю алгоритмів, а також упровадження системи оцінювання ризиків і підзвітності в застосуванні автоматизованих рішень. Це дослідження враховує міжнародні стандарти, як-от Європейська хартія прав людини у сфері штучного інтелекту, Глобальні принципи Ініціативи етичного використання ШІ (OECD) та рекомендації Європейської Комісії з питань підзвітності державних органів. Інтегрування цих міжнародних підходів дозволить створити адаптовану правову модель для України, яка враховує національні реалії та сприяє сталому розвитку в умовах цифровізації.

Результати дослідження можуть бути використані як основа для формування національної стратегії регулювання штучного інтелекту в Україні з метою забезпечення його безпечного та ефективного застосування в державному управлінні.

Ключові слова: алгоритми прийняття рішень, персональні дані, кібербезпека, правові ризики, автоматизовані системи.

Ninyuk Inna PhD in Public Administration, Associate Professor, Department of Political Science and Public Administration, Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, <https://orcid.org/0000-0001-6544-2393>

CHALLENGES OF LEGAL REGULATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN PUBLIC ADMINISTRATION OF UKRAINE

Abstract. The rapid development of artificial intelligence (AI) technologies and their integration into public administration creates new opportunities for improving the efficiency of public service delivery and decision-making. At the same time, this poses several challenges to the legal system of Ukraine in terms of ensuring transparency, accountability, security, and protection of citizens' rights. The absence of comprehensive legislation regulating the use of AI in public administration creates risks of unregulated activities, which may lead to legal gaps and abuses. Against this background, studying AI legal regulation is essential to creating a modern and effective legal system to support technological innovations in government agencies.

The purpose of the article is to identify the key legal challenges that accompany the use of AI in Ukraine's public administration and develop recommendations for improving the legislative framework, taking into account international experience and the specifics of the Ukrainian legal environment.

To achieve this goal, several methods were used, including comparative analysis, which allowed comparing approaches to legal regulation of AI in different countries, and a systematic approach, which facilitated comprehensive consideration of the problem. Generalisation and forecasting methods were also used to formulate recommendations for adapting international standards to Ukraine's conditions.

The author offers several recommendations for improving Ukraine's legislative framework in artificial intelligence (AI) regulation for a more specific and practically oriented application of the research results. Firstly, based on the analysis of international experience in legislative practices in countries such as the EU, the US and Canada, it is planned to adapt approaches related to data protection, ethics, accountability and transparency of public administration using AI to the Ukrainian context. In particular, the recommendations will focus on developing regulatory requirements for the ethical use of AI, protecting citizens' data, and ensuring proper accountability of public authorities who implement intelligent systems.

The proposed practical steps include creating clear standards and guidelines for government agencies on the responsible use of AI, developing mechanisms to monitor the ethics of algorithms, and introducing a risk assessment and accountability system for the use of automated solutions. This study considers international standards, such as the European Charter of Human Rights in the Field of Artificial Intelligence, the OECD's Global Principles for the Ethical Use of AI, and the European Commission's recommendations on public accountability. The integration of these international approaches will create an adapted legal model for Ukraine that considers national realities and promotes sustainable development in the context of digitalisation.

The study's results can be used as a basis for forming a national strategy for regulating artificial intelligence in Ukraine to ensure its safe and effective use in public administration.

Keywords: decision-making algorithms, personal data, cyber security, legal risks, automated systems.

Постановка проблеми. Технологічна парадигма цифрового розвитку суспільства формує нові запити та потреби, що ведуть до появи нових об'єктів регулювання, зокрема таких, як штучний інтелект (ШІ). Використання ШІ відкриває широкі можливості для оптимізації процесів державного управління, підвищення ефективності рішень та надання громадських послуг, особливо в контексті зміцнення обороноздатності та безпеки держави. Водночас упровадження ШІ в державне управління висуває нові вимоги до нормативно-правової системи, яка поки що не містить спеціальних законодавчих актів чи норм, які регулюють застосування ШІ в державному секторі.

Натепер в Україні немає чітких законодавчих положень, які регламентують правовий статус, сферу застосування, відповідальність та обмеження щодо використання штучного інтелекту. Відсутність конкретного правового регулювання створює ризики для прав громадян, зокрема щодо захисту персональних даних і забезпечення особистих свобод. Без належних механізмів контролю використання ШІ в державному секторі можуть виникати проблеми з неправомірним збором, зберіганням та обробленням конфіденційної інформації громадян. Крім того, відсутність чітких стандартів прозорості та відповідальності за ухвалення рішень за допомогою ШІ підриває права громадян на доступ до інформації та можливість оскарження автоматизованих рішень, що може негативно позначитися на їх правовій захищеності.

Також застосування ШІ в державному управлінні має значний вплив на обороноздатність і безпеку країни, адже технології можуть підвищити ефективність контролю, прогнозування та аналізу даних, що є критичними для захисту національних інтересів. Водночас відсутність регулювання створює ризики зловживання такими можливостями, що може призвести до витоків важливої інформації та підвищення загрози кібератак.

Центральним питанням є необхідність розроблення законодавчих основ для використання ШІ в державному управлінні, які б забезпечували правовий захист громадян, їхніх персональних даних, а також прозорість і підзвітність державних органів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій у сфері правового регулювання штучного інтелекту в державному управлінні демонструє щораз більшу увагу науковців і практиків до етичних, правових та інституційних аспектів цієї теми. Серед актуальних питань, порушених у працях дослідників, є питання відповідальності за дії штучного інтелекту, управління ризиками, етичні стандарти та прозорість алгоритмів.

Дослідження К. Токаревої [1], О. Турути [2], Д. Позова [3], О. Тимошенко [4], О. Теличко [5], Ю. Муравської [6], С. Барбашин [7] розкривають особливості підходів до регулювання ШІ в Європейському Союзі, зокрема необхідність створення єдиного механізму, який би враховував права та свободи громадян. Вчені підкреслюють важливість інтеграції «європейських цінностей» у процес регулювання ШІ, що дозволяє розглянути європейський досвід як приклад для України. У рамках цієї статті результати дослідження є цінними, адже демонструють, як Європа намагається уникнути технологічних та етичних ризиків через запровадження комплексної системи законодавчого регулювання, що могло би стати основою для побудови аналогічної моделі в Україні.

Актуальні аспекти правового регулювання штучного інтелекту також розглядає О. Зозуляк, акцентуючи на питаннях підзвітності алгоритмів і викликах, пов'язаних із прозорістю державних рішень, що приймаються за допомогою ШІ. Автор підкреслює необхідність створення законодавчої бази, яка гарантувала би підзвітність систем штучного інтелекту, особливо в критично важливих сферах державного управління. Його висновки є значущими для цієї статті, адже підзвітність є одним із ключових викликів у впровадженні ШІ в державні структури.

Підходи країн світу до розвитку штучного інтелекту, його правового регулювання та ризики, пов'язані із залученням приватного сектору, досліджують закордонні дослідники В. Wirtz, J. Weyerer, С. Geyer. Науковці розглядають проблему взаємодії держави та комерційних компаній, які займаються розробленням ШІ, й обґрунтовують необхідність державного контролю, особливо у сферах, що мають високий рівень ризику. Цей підхід важливий для України, оскільки дозволяє врахувати досвід США та Європи в регулюванні комерційної діяльності у сфері ШІ, що може стати корисним у розробленні українського законодавства, яке би збалансувало інтереси держави і бізнесу. В ЄС, наприклад, запроваджено чіткі вимоги до етичних стандартів та алгоритмічної підзвітності для забезпечення відповідності рішень, ухвалених за допомогою ШІ, правам людини. У США активно впроваджують принципи відповідального використання ШІ, що передбачають постійний моніторинг і оцінювання впливу технологій на права громадян, особливо в контексті захисту персональних даних.

Загалом, проведений аналіз наукових праць показує, що різні країни вибирають різні підходи до регулювання ШІ залежно від національних пріоритетів, етичних норм і рівня

технологічного розвитку. Врахування досвіду інших держав і напрацювань дослідників дає можливість Україні отримати комплексний погляд на проблематику та створити ефективну модель правового регулювання ШІ в державному управлінні.

Мета статті – визначення основних викликів та проблем, пов'язаних із правовим регулюванням використання штучного інтелекту (ШІ) у державному управлінні України з акцентом на питання відповідальності, дотримання етичних стандартів та забезпечення прозорості алгоритмів. Також необхідно сформулювати рекомендації для розроблення комплексної нормативно-правової бази, яка забезпечить ефективне, безпечне та етичне впровадження ШІ в державні процеси, зокрема шляхом запровадження механізмів підзвітності, контролю за використанням персональних даних та встановлення прозорих стандартів ухвалення рішень за допомогою ШІ.

З огляду на поставлену мету визначено **такі завдання дослідження**:

- проаналізувати наявні міжнародні підходи до правового регулювання штучного інтелекту, зокрема досвід країн, що мають розвинуту нормативно-правову базу для ШІ;
- визначити актуальний стан правового регулювання ШІ в Україні, окреслити правові прогалини та недоліки в цій сфері, пов'язані з нестачею механізмів контролю за використанням ШІ та відсутністю прозорих процедур захисту даних громадян;
- розробити рекомендації для вдосконалення правової бази України, що регулює використання ШІ в державному управлінні, з урахуванням міжнародного досвіду та особливостей технологічного, економічного та правового середовища.

Виклад основного матеріалу. Правовий статус штучного інтелекту (ШІ) залишається темою численних наукових дискусій, оскільки він пов'язаний як з питаннями суб'єктності, так і з проблемами регуляторного підходу до технологій, що швидко розвиваються. Станом на тепер науково-правовий підхід до регулювання ШІ реалізується у двох основних формах: як програмне забезпечення (віртуальні платформи, чат-боти, додатки), що не мають матеріальної форми, та як матеріальні об'єкти (роботи, дрони), які виступають інструментами для досягнення конкретних цілей [6].

ШІ за своєю природою є інтелектуальною технологією, створеною людиною, що, за словами О. Зозуляка, надає всі підстави розглядати його в рамках права інтелектуальної власності [8]. Однак, попри певну схожість з іншими результатами інтелектуальної діяльності, правове положення ШІ вимагає особливого підходу через автономність і самостійність, які властиві йому в процесі виконання завдань.

Розуміння ШІ як об'єкта інтелектуальної власності піднімає питання прав на його результат. Так, об'єкти, створені за допомогою ШІ, можуть отримати правовий захист, але тільки за умови суттєвої участі людини в процесі їх створення. С. Барабашин зазначає, що визначення цієї «суттєвої участі» є складним і залежить від багатьох суб'єктивних факторів, які своєю чергою обмежують можливості охорони прав на такі об'єкти [7]. Фактично контент, створений штучним інтелектом, часто не підпадає під авторське право, оскільки він є результатом алгоритмічної роботи, а не творчого процесу в розумінні класичних норм авторського права.

Ця ситуація породжує додаткові труднощі, пов'язані з можливим розподілом авторства між людьми та ШІ, що привертає увагу багатьох науковців. Д. Коваленко звертає увагу на необхідність створення правових норм, які визначатимуть варіації співвідношення авторського права між людиною та ШІ [10]. У зв'язку із цим постає питання регуляторного статусу ШІ: чи може він розглядатися як окремий учасник правовідносин і в якому статусі? Визнання суб'єктивності ШІ залишається радикальною та малоімовірною ідеєю на сучасному етапі, однак експерти пропонують інші шляхи регулювання, зокрема створення етичних і поведінкових кодексів для використання ШІ. Так, О. Яра наголошує на необхідності розроблення таких документів, які б не лише мінімізували ризики використання ШІ, але й відповідали цінностям Європейського Союзу та Хартії прав людини [11].

Нормативно-правова база України у сфері регулювання штучного інтелекту перебуває на стадії становлення, і перші кроки в цьому напрямі вже зроблені. У 2020 році в Україні була започаткована ініціатива з формування правового регулювання ШІ. Ця ініціатива включала

розроблення Концепції розвитку штучного інтелекту, яка стала першою спробою закріпити на законодавчому рівні поняття, мету та завдання штучного інтелекту [12]. Цей документ визначає ключові напрями розвитку ШІ в Україні та встановлює основи для його правового регулювання. Основна мета Концепції полягає в забезпеченні поступового інтегрування технологій штучного інтелекту в різні сфери суспільного життя, включаючи державне управління. Це важливий етап для створення відповідної правової бази, яка має забезпечити як розвиток, так і контроль за використанням ШІ.

У 2023 році Україна зробила черговий крок у цьому напрямі – було прийнято Закон України «Про авторське право і суміжні права» [13]. Закон включає положення, що безпосередньо стосуються об'єктів, створених із використанням комп'ютерних програм, зокрема штучного інтелекту. У статті 33 Закону вводиться поняття «неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою», які мають особливий правовий статус «*sui generis*». Це нововведення забезпечує окремий підхід до таких об'єктів, визнаючи їх відмінність від традиційних творів авторського права. Таким чином, об'єкт, створений комп'ютерною програмою без участі людини, має свою специфічну правову природу і не може бути прирівняний до звичайних об'єктів авторського права, створених людською працею. Важливо, що твори, які зроблені за участю фізичних осіб, але з використанням комп'ютерних технологій, не відносяться до категорії неоригінальних об'єктів. Це підкреслює необхідність розмежування між результатами роботи комп'ютерних програм і людською творчістю.

Наявна нормативно-правова база в Україні тільки починає формуватися, і значна частина положень поки що стосується загальних принципів та окремих аспектів використання штучного інтелекту. Хоча вже зроблено кроки для визначення базових понять, створення юридичних основ для об'єктів, згенерованих комп'ютерними програмами, зокрема для застосування у сфері державного управління, це питання потребує подальшого розвитку та деталізації на законодавчому рівні.

Недоліки в регулюванні штучного інтелекту в Україні мають істотні наслідки для його використання в державному управлінні (рис. 1). Попри великий потенціал штучного інтелекту для покращення управлінських процесів, його практичне впровадження в публічне управління залишається обмеженим. Це зумовлено низкою інноваційних бар'єрів, як-от недостатня кількість ефективних програм, не досить розвинена нормативно-правова база та поверхнева інтеграція наявних технологій у державний сектор. Дослідження показують, що для ефективного використання штучного інтелекту в управлінні необхідно враховувати етичні аспекти та встановити стандарти для захисту прав і свобод громадян. Однак відсутність чітких норм щодо етичного використання технологій ускладнює дотримання основних принципів захисту приватності та прозорості, що може негативно вплинути на рівень довіри громадян до державних структур.

Наслідки недоліків у регулюванні штучного інтелекту в Україні для його використання в державному управлінні	
Зниження довіри громадян до державних органів	Зловживання технологіями ШІ
Ризики порушення приватності	Відставання України від міжнародних стандартів
Можливі прояви дискримінації	Ускладнення впровадження ШІ в державних структурах

Рис. 1 Наслідки недоліків у регулюванні штучного інтелекту в Україні для його використання в державному управлінні

Джерело: складено автором на основі [9; 14]

Один із головних недоліків у регулюванні полягає у відсутності чітких механізмів забезпечення прозорості під час використання ШІ. У державному управлінні часто виникає потреба в прозорому прийнятті рішень, однак алгоритми штучного інтелекту іноді працюють за складними моделями, які важко розтлумачити непідготовленому користувачу. Це може створити відчуття недовіри до державних процесів, оскільки громадяни можуть сумніватися в об'єктивності та справедливості рішень, ухвалених із застосуванням ШІ. Без належного регулювання прозорості використання ШІ громадяни не завжди можуть зрозуміти, яким чином штучний інтелект впливає на прийняті державою рішення, особливо в таких критичних сферах, як соціальні послуги, охорона здоров'я чи правосуддя.

Ще однією проблемою є недостатня увага до питання захисту приватності, особливо в умовах, коли ШІ працює з великим обсягом персональних даних. Використання таких технологій у державному управлінні, якщо воно не належним чином регламентоване, може призвести до порушення права на приватність. За відсутності чітких норм та стандартів, які б регулювали, як саме дані громадян обробляються і зберігаються, існує ризик їх неправомірного використання або навіть витоку. Це становить загрозу для безпеки інформації та може призвести до значних соціальних і правових наслідків, зокрема до недовіри громадян до систем державного управління.

Крім того, ще однією важливою етичною проблемою є можливість дискримінації, що може виникати внаслідок певних особливостей алгоритмів ШІ. Відомо, що алгоритми можуть демонструвати упередження, базовані на історичних даних, з яких вони навчалися. Це може призвести до ситуацій, коли певні категорії населення несправедливо обмежені в доступі до державних послуг або зазнають дискримінації. Відсутність нормативного регулювання, яке би попереджало прояви дискримінації в разі використання ШІ, може мати серйозні соціальні наслідки, посилюючи нерівність та соціальну несправедливість.

Загалом, недоліки в регулюванні штучного інтелекту в Україні створюють значні виклики для державного управління, оскільки можуть призвести до зловживань і порушень прав громадян. Недостатність прозорості, захисту приватності та обмеження дискримінаційних факторів вимагає розроблення комплексного підходу до правового регулювання. Це дасть змогу створити систему, яка забезпечить відповідальне використання ШІ на благо суспільства і захистить основні права громадян в умовах цифровізації та впровадження новітніх технологій у державний сектор.

У розвинених країнах світу активно відбувається правове регулювання штучного інтелекту, і деякі з них уже мають комплексні законодавчі бази. Одним із передових регіонів у цій сфері є Європейський Союз, де протягом останніх років сформувалася низка нормативних актів для забезпечення безпеки, етики та прозорості у використанні штучного інтелекту. На основі Загального регламенту про захист даних (GDPR) ЄС захищає персональну інформацію, що є ключовим фактором у розробленні ШІ, оскільки алгоритми часто ґрунтуються на аналізі великих обсягів особистих даних. Також у 2019 році Експертна група високого рівня зі штучного інтелекту при Європейській комісії представила Етичні рекомендації для розроблення ШІ-систем, підкреслюючи такі принципи, як прозорість, відповідальність, недискримінація та людський контроль над ШІ. У 2021 році Єврокомісія презентувала перший проєкт Закону про штучний інтелект (AI Act), що визначає три рівні ризику для використання ШІ і забороняє його в критично важливих для суспільства сферах, зокрема у випадках, коли існує загроза правам і свободам людини. Це перша спроба створення глобального стандарту для регулювання ШІ, яка, ймовірно, стане взірцем для інших країн [1].

США, хоча й не мають єдиного закону про штучний інтелект, виявляють інтерес до регулювання цієї сфери, надаючи пріоритет підтримці інновацій, національній безпеки та збереженню американських цінностей. Американська ініціатива зі штучного інтелекту, запущена у 2019 році, зосереджена на технологічному прориві та розробленні стандартів, а також на захисті приватності та цивільних свобод. Нещодавно кілька найбільших технологічних компаній, включно з Google, Meta, OpenAI та Microsoft, добровільно взяли на

себе зобов'язання дотримуватися певних етичних стандартів для мінімізації ризиків, пов'язаних із ШІ. Це свідчить про те, що США вибирають модель саморегулювання та партнерства з приватним сектором для впровадження етичних норм у технологічній сфері [2].

Японія вирізняється своєю промисловою стратегією, орієнтованою на технологічний розвиток і робототехніку. Уряд підтримує розробки у сфері ШІ з акцентом на соціальній користі та етичних стандартах. З 2016 року Японія використовує консультативний підхід, створюючи Ради, які оцінюють вплив ШІ на суспільство. Хоча спеціального закону про ШІ в Японії немає, країна розробляє етичні рекомендації та активно залучає громадськість до обговорення [4].

Китай здійснює стратегічний підхід, спрямований на досягнення технологічної автономії. У 2017 році Державна рада КНР оприлюднила план розвитку ШІ, що визначає його як національний пріоритет, орієнтуючись на сприяння економічному зростанню через інноваційні технології. У межах цієї стратегії Китай активно впроваджує етичні норми, а також стандарти безпеки, і до 2025 року планує запровадити законодавчу базу для регулювання штучного інтелекту. КНР також просуває «Пекінські принципи штучного інтелекту», які наголошують на прозорості, безпеці та співпраці на міжнародному рівні [5].

Таким чином, у країнах, що є лідерами у сфері ШІ, підходи до регулювання відрізняються. ЄС пропонує комплексний підхід із чіткою структурою ризиків, США дотримуються гнучкої моделі з акцентом на саморегулювання, Японія діє через соціальний консенсус та етичні стандарти, а Китай орієнтується на стратегічне домінування з одночасним впровадженням жорстких нормативів. Цей різноманітний досвід може бути корисним для України щодо формування власної законодавчої бази у сфері штучного інтелекту, щоб урахувати баланс між безпекою, етикою, інноваціями та соціальними потребами.

У сфері державного управління штучний інтелект має значний потенціал для підвищення ефективності та якості наданих громадянам послуг. Завдяки ШІ можливим стає автоматизоване виконання рутинних операцій, покращення комунікації з громадськістю та оброблення великих обсягів даних для підтримки схвалення рішень [15, с. 209].

Серед ключових напрямів успішного застосування штучного інтелекту в державному управлінні є кілька основних прикладів [14, с. 40–42]. Передусім автоматизація рішень на основі великих даних допомагає урядовим структурам прийняти зважені рішення, зокрема алгоритми машинного навчання можуть аналізувати економічні та соціальні показники, надаючи інформаційну основу для оцінки політичних заходів.

Ще одним напрямом є прогнозування та кризове управління. Штучний інтелект може прогнозувати такі події, як природні катастрофи чи епідемії, аналізуючи інформацію із соціальних та сенсорних мереж і датчиків. Це дозволяє органам влади краще підготуватися до таких ситуацій і реагувати на них швидко та адекватно.

Завдяки технологіям ШІ покращується зв'язок із громадянами, адже штучний інтелект може автоматизувати аналіз і збір зворотного зв'язку від населення. Наприклад, державні органи можуть використовувати текстову аналітику та оброблення природної мови для аналізу коментарів громадян щодо проєктів або політики, що дозволяє оперативно адаптувати урядові дії до суспільних настроїв.

Ще одним важливим напрямом застосування є електронне управління, де штучний інтелект полегшує доступ до публічних послуг та автоматизує оброблення заявок. Наприклад, чат-боти можуть відповідати на запитання громадян і допомагати в подачі прохань чи заяв, а також забезпечувати автоматичну видачу дозволів та інших адміністративних послуг.

ШІ також підтримує стратегічне планування та ефективне управління ресурсами, прогнозуючи потреби в бюджеті, енергетиці та водопостачанні. Аналітичні моделі на основі ШІ дозволяють оптимально розподілити ресурси для кращого задоволення потреб суспільства.

Крім того, штучний інтелект сприяє створенню системи моніторингу та прогнозування соціально-економічних показників. Це дозволяє урядам отримувати актуальні дані для аналізу ефективності політики та її оперативного коригування, що забезпечує якість прийняття рішень та реагування на соціальні виклики.

Для ефективного правового регулювання штучного інтелекту в державному управлінні України слід запровадити низку конкретних механізмів контролю та відповідальності, які дозволять мінімізувати ризики для громадян і забезпечити прозорість роботи державних органів. Насамперед необхідно закріпити законодавчу відповідальність на кожному етапі роботи із ШІ. Це означає, що розробники будуть відповідати за безпеку і прозорість алгоритмів, постачальники – за якість наданих ШІ-систем, а державні органи – за правильність їх впровадження та експлуатацію. Такий розподіл відповідальності допоможе уникнути ситуацій, коли через збої або помилки не можна встановити, хто саме несе відповідальність за завдану шкоду.

Крім того, кожна система штучного інтелекту, що використовується в державному секторі, має обов'язково проходити сертифікаційні випробування, які підтверджуватимуть її безпечність та відповідність етичним принципам. Сертифікація повинна включати комплексне тестування, зокрема перевірку на відсутність дискримінаційних чи упереджених результатів, а також оцінювання точності й стабільності роботи в різних умовах. Для забезпечення прозорості цього процесу варто залучати незалежних аудиторів, які здійснюватимуть експертизу готовності систем до експлуатації в державному управлінні.

Важливим кроком є створення незалежного органу, наприклад, Національної агенції з питань штучного інтелекту, яка контролюватиме впровадження ШІ в державному управлінні. Така агенція не лише моніторитиме ефективність та етичну відповідність ШІ-систем, а й розглядатиме скарги громадян, права яких можуть бути порушені через автоматизовані рішення. Цей орган матиме повноваження на перевірку внутрішніх алгоритмів систем, що забезпечить контроль за їх коректною роботою.

Також держава має забезпечити регулярні незалежні аудити використання ШІ-систем у державному управлінні, не рідше ніж раз на рік. Звіт про результати цих аудитів має бути опублікований у відкритому доступі для громадськості, що сприятиме підзвітності та прозорості функціонування ШІ в державному секторі. Крім цього, обов'язковими є чіткі стандарти етичності та поведінкові кодекси, які визначатимуть правила щодо недискримінації, прозорості ухвалення рішень і права громадян на роз'яснення автоматизованих рішень, прийнятих за допомогою ШІ.

Державні службовці, які працюють із ШІ-системами, повинні проходити регулярні навчання з основ алгоритмічної роботи та етичних стандартів. Це навчання забезпечить їх критичне ставлення до результатів ШІ та здатність своєчасно виявляти можливі проблеми.

Поряд із цими заходами в Україні необхідно активно підтримувати національні розробки у сфері штучного інтелекту, стимулюючи розвиток власних технологій. Це зменшить залежність державного сектору від іноземних технологічних рішень, що є стратегічно важливим кроком для національної безпеки. Такі інноваційні стимули можна забезпечити через гранти та фінансову підтримку ІТ-компаній, що створюють ШІ-рішення, які відповідають національним стандартам.

Висновки. У ході роботи було детально проаналізовано підходи до правового регулювання штучного інтелекту в провідних країнах, як-от ЄС, США, Японія та Китай. Особливу увагу приділено комплексним зусиллям Європейського Союзу зі створення нормативної бази, яка враховує ризики для прав людини, тоді як США фокусуються на підтримці інновацій і добровільних зобов'язаннях компаній. В Японії зроблено акцент на етичних стандартах і суспільній користі, а в Китаї встановлено жорсткі нормативи з огляду на національні інтереси і безпеку. Такий аналіз дозволяє побачити різницю в підходах та виділити ті аспекти, що можуть стати корисними для України в її правовому становленні в галузі ШІ.

Україна наразі перебуває на початкових етапах формування законодавчих стандартів для регулювання штучного інтелекту, зокрема в державному управлінні. Основними проблемами залишаються відсутність єдиної нормативної бази, недостатній рівень захисту персональних даних і обмежені можливості контролю за відповідальністю у використанні ШІ. Ці проблеми можна назвати критичними, адже недостатня правова регламентація залишає

громадян незахищеними перед потенційними порушеннями їхніх прав, спричиненими автоматизованими рішеннями, які можуть бути упередженими або неправильними через недосконалі алгоритми.

Відсутність належного правового регулювання створює загрози для прав громадян у вигляді обмеження їх приватності, зловживань у разі автоматизованого прийняття рішень та браку прозорості, що може призвести до певної дискримінації. Наприклад, у державному управлінні автоматизовані рішення, прийняті ШІ-системами без достатньої перевірки, можуть призводити до помилок в обробленні персональних даних або навіть до незаконної відмови в наданні соціальних послуг. У таких випадках громадяни фактично не мають можливості оскаржити рішення, оскільки система прийняття рішень є непрозорою і недоступною для загального розуміння.

Для запобігання цим загрозам пропонується комплекс рекомендацій, спрямованих на посилення правового захисту громадян. Основними кроками для України є розроблення спеціального Закону про штучний інтелект, який встановлюватиме обов'язкові принципи безпеки, етики, прозорості та дотримання прав людини у всіх сферах застосування ШІ. Цей закон має регламентувати не лише технічні аспекти, але й соціальні наслідки використання ШІ, а також визначити чіткі зобов'язання щодо відповідальності за порушення, спричинені діями автоматизованих систем. Особливо важливо передбачити механізми контролю для перевірки відповідності алгоритмів етичним стандартам, що допоможе мінімізувати ризики дискримінації.

Додатково необхідно впровадити механізми обов'язкового оцінювання ризиків залежно від рівня використання штучного інтелекту в державному секторі. Це дозволить ідентифікувати сфери, де помилки або зловживання можуть спричинити найбільшу шкоду, і визначити відповідні засоби контролю. Важливо створити інституцію, яка на постійній основі займатиметься моніторингом діяльності систем ШІ в державному управлінні, розглядатиме скарги громадян і вивчатиме випадки порушень, пов'язаних з автоматизованим прийняттям рішень.

Література:

1. Токарева К.С., Савліва Н.О. Особливості правового регулювання штучного інтелекту в Україні. *Юридичний вісник*. 2021. № 3 (60). С. 148–153. DOI: 10.18372/2307-9061.60.15967 (дата звернення: 10.11.2024).
2. Турута О.В., Жидкова О.О., Турута О.П. Нормативне регулювання штучного інтелекту в Європі. Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття. Науково-дослідний інститут публічної політики і соціальних наук. Харків. 2020. С. 40–42. URL: https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20201120/article/view/turuta/pdf (дата звернення: 10.11.2024).
3. Позова Д.Д. Перспективи правового регулювання штучного інтелекту за законодавством ЄС. *Часопис цивілістики*. 2017. Вип. 27. С. 116–120. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chas_2017_27_24 (дата звернення: 10.11.2024).
4. Тимошенко О.О. Правовий статус штучного інтелекту в Україні та Латвії. *Галицькі студії. Юридичні науки*. 2023. Вип. 4. С. 12-18. DOI: https://doi.org/10.32782/galician_studies/law-2023-4-2 (дата звернення: 10.11.2024).
5. Теличко О.А., Рекун В.А., Чабаненко Ю.С. Проблеми визначення та нормативного закріплення поняття «штучний інтелект» в законодавстві зарубіжних країн та України. *Юридичний електронний науковий журнал*. 2021 (2). с. 310–313 URL: http://lsej.org.ua/2_2021/77.pdf (дата звернення: 10.11.2024).
6. Муравська Ю., Сліпченко Т. Правове регулювання штучного інтелекту в Україні та світі. *Актуальні проблеми правознавства*. 2024. №1 (37). С. 188-195. DOI:10.35774/app2024.01.188 (дата звернення: 09.11.2024).
7. Барбашин С. Штучний інтелект: проблеми та перспективи правового регулювання в Україні та ЄС. *Право України*. 2023. URL: <https://pravo.ua/shtuchnyi-intelekt-problemy-ta-perspektyvy-pravovohorehulivannia-v-ukraini-ta-ies> (дата звернення: 10.11.2024).

8. Зозуляк О.І. Штучний інтелект як об'єкт цивільно-правового регулювання. *Доктрина приватного права: традиції та сучасність*. 2022. С. 95–103. URL: <http://hdl.handle.net/123456789/15819> (дата звернення: 09.11.2024).

9. Wirtz B.W., Weyerer J.C., Geyer C. Artificial intelligence and the public sector Applications and challenges. *International Journal of Public Administration*, 2019. Vol. 42 (7), pp. 596–615. DOI: <https://doi.org/10.1080/01900692.2018.1498103> (дата звернення: 10.11.2024).

10. Коваленко Д.О., Уткіна М.С. Проблема правового регулювання інтелектуальної власності на об'єкти, створені штучним інтелектом. *Нове українське право*. 2022. Вип. 1. С.197–201. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/86177> (дата звернення: 10.11.2024).

11. Yara O., Brazheev A., Golovko L., Bashkatova V. Legal Regulation of the Use of Artificial Intelligence: Problems and Development Prospects. *European Journal of Sustainable Development*. 2021. Vol. 10 (1). P. 281–289. DOI: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2021.v10n1p281> (дата звернення: 10.11.2024).

12. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 р. № 1556-р. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.11.2024).

13. Про авторське право і суміжні права: Закон України № 2811-IX від 01.12.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 10.11.2024).

14. Яровой Т.С. Возможности та риски использования штучного интеллекта в публичному управлінні. *Науковий журнал «ECONOMIC SYNERGY»*. 2023. Вип. 2 (8). С. 36–47. DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2023-2-3> (дата звернення: 10.11.2024).

15. Maksimentseva N.O., Maksimentsev M.G. Challenges Application of artificial intelligence in the field of public administration, governance and services. *Investments: practice and experience*. 2024. No. 4. P. 204–213. DOI: 10.32702/2306 6814.2024.4.204 (дата звернення: 10.11.2024).

References:

1. Tokarieva, K.S., Savliva, N.O. (2021). Osoblyvosti pravovoho rehuliuвання shtuchnoho intelektu v Ukraini [Peculiarities of legal regulation of artificial intelligence in Ukraine]. *Yurydychnyi visnyk – Legal Bulletin*, 3(60), 148–153. DOI: 10.18372/2307-9061.60.15967 [in Ukrainian].

2. Turuta, O.V., Zhydkova, O.O., Turuta, O.P. (2020). Normatyvne rehuliuвання shtuchnoho intelektu v Yevropi [Regulatory regulation of artificial intelligence in Europe]. *Teoretychni pytannia yurysprudentsii i problemy pravozastosuvannya: vyklyky KhKhI stolittia. Naukovodoslidnyi instytut publichnoi polityky i sotsialnykh nauk – Research Institute of Public Policy and Social Sciences*, Kharkiv, 40–42. Retrieved from https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20201120/article/view/turuta/pdf [in Ukrainian].

3. Pozova, D.D. (2017). Perspektyvy pravovoho rehuliuвання shtuchnoho intelektu za zakonodavstvom YeS [Perspectives of legal regulation of artificial intelligence according to EU legislation]. *Chasopys tsyvilistyky – Journal of Civil Studies*, 27, 116–120. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chac_2017_27_24 [in Ukrainian].

4. Tymoshenko, O.O. (2023). Pravovy status shtuchnoho intelektu v Ukraini ta Latvii [Legal status of artificial intelligence in Ukraine and Latvia]. *Halytski studii. Yurydychni nauky – Galician Studios. Legal Sciences*, 4, 12–18. DOI: https://doi.org/10.32782/galician_studies/law-2023-4-2 [in Ukrainian].

5. Telychko, O.A., Rekun, V.A., Chabanenko, Yu.S. (2021). Problemy vyznachennia ta normatyvnoho zakriplennia poniattia «shtuchnyi intelekt» v zakonodavstvi zarubizhnykh krain ta Ukrainy [Problems of definition and normative consolidation of the concept of «artificial intelligence» in the legislation of foreign countries and Ukraine]. *Yurydychnyi elektronnyi naukovyi zhurnal – Legal Electronic Scientific Journal*, (2), 310–313. Retrieved from http://lsej.org.ua/2_2021/77.pdf [in Ukrainian].

6. Muravska, Yu., Slipchenko, T. (2024). Pravove rehuliuвання shtuchnoho intelektu v Ukraini ta sviti [Legal regulation of artificial intelligence in Ukraine and the world]. *Aktualni problemy pravoznavstva – Actual Problems of Jurisprudence*, 1(37), 188–195. DOI:10.35774/app2024.01.188 [in Ukrainian].

7. Barbashyn, S. (2023). Shtuchnyi intelekt: problemy ta perspektyvy pravovoho rehuliuвання v Ukraini ta YeS [Artificial intelligence: problems and prospects of legal regulation in Ukraine and the EU]. *Pravo Ukrainy – Law of Ukraine*. Retrieved from <https://pravo.ua/shtuchnyi-intelekt-problemy-ta-perspektyvy-pravovohorehuliuвання-v-ukraini-ta-ies> [in Ukrainian].
8. Zozuliak, O.I. (2022). Shtuchnyi intelekt yak ob'ekt tsyvilno-pravovoho rehuliuвання [Artificial intelligence as an object of civil law regulation]. *Doktryna pryvatnoho prava: tradytsii ta suchasnist – The Doctrine of Private Law: Traditions and Modernity*, 95–103. Retrieved from <http://hdl.handle.net/123456789/15819> [in Ukrainian].
9. Wirtz, B.W., Weyerer, J.C., Geyer, C. (2019). Artificial intelligence and the public sector: Applications and challenges. *International Journal of Public Administration*, 42(7), 596–615. DOI: <https://doi.org/10.1080/01900692.2018.1498103> [in English].
10. Kovalenko, D.O., Utkina, M.S. (2022). Problema pravovoho rehuliuвання intelektualnoi vlasnosti na ob'ekty, stvoreni shtuchnym intelektom [The problem of legal regulation of intellectual property on objects created by artificial intelligence]. *Nove ukrainske pravo – New Ukrainian Law*, 1, 197–201. Retrieved from <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/86177> [in Ukrainian].
11. Yara, O., Brazheyev, A., Golovko, L., Bashkatova, V. (2021). Legal regulation of the use of artificial intelligence: Problems and development prospects. *European Journal of Sustainable Development*, 10(1), 281–289. DOI: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2021.v10n1p281> [in English].
12. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku shtuchnoho intelektu v Ukraini: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 02.12.2020 № 1556-r. Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy» [On the approval of the Concept for the Development of Artificial Intelligence in Ukraine: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 02.12.2020 No. 1556-r. Database "Legislation of Ukraine"]. *VR Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
13. Pro avtorske pravo i sumizhni prava: Zakon Ukrainy № 2811-IX vid 01.12.2022 r. [On copyright and related rights: Law of Ukraine No. 2811-IX dated 01.12.2022]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> [in Ukrainian].
14. Yarovoi, T.S. (2023). Mozhlyvosti ta ryzyky vykorystannia shtuchnoho intelektu v publichnomu upravlinni [Possibilities and risks of using artificial intelligence in public administration]. *Naukovyi zhurnal «ECONOMIC SYNERGY»*, 2(8), 36–47. DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2023-2-3> [in Ukrainian].
15. Maksimentseva, N.O., Maksimentsev, M.G. (2024). Challenges and applications of artificial intelligence in the field of public administration, governance, and services. *Investments: Practice and Experience*, 4, 204–213. DOI: 10.32702/2306 6814.2024.4.204 [in English].